

Første valgplakater lavet til genforeningen

Heimdal med Gjallerhorn i Rasmus Christiansens streg leder tanker til H. P. Claussens blad »Heimdal«.

Joakim Skovgaards stemningsfulde plakater med den røvede datter, der modtages af Mor Danmark.

Der er store kontraster og en kolossal virkning i Thor Bøgelunds plakater med skjoldmøen og den tyske ørn.

Af Annette Holm. - Den 10. juli 1920 red kong Christian X på en hvid hest over den gamle grænse nord for Christiansfeld. Genforeningen var en realitet. Det er der stadig mange, der ved, men de færreste er klar over, at det sidste slag i den lange historie om genforeningen fandt sted i februar-marts med to afstemninger, hvor plakater for første gang her i landet blev brugt til politisk agitation.

Over 25 danske afstemningsplakater blev der fremstillet. De fleste blev udsendt fra det sønderjyske kontor under Indenrigsministeriet, mens mellemslesvigske valgkomite stod for andre. De gamle nationalromantiske kunstnere kunne det med at appellere til dansk nationalfølelse og behovet for social og økonomisk sikkerhed, men også unge professionelle plakattegnere kom på banen.

Joakim Skovgaard (1856-1933) var meget optaget af den sønderjyske sag, og det fremgår klart af hans plakater med den røvede datter, som kommer frelst tilbage og bliver modtaget af Mor Danmark. Den fik ikke for lidt med Dannebrog og bøgeløv, men det virkede. Den øverste linje

»Det lyder som et eventyr, et sagn fra gamle dage« var taget fra Henrik Pontoppidans digt »Sønderjylland« fra 1918.

Danskhed var fællesnævneren for afstemningsplakaterne, så det var det danske landskab, den danske historie og endda stemmemæssige tilhørsforhold, der blev slået på. Danskhed i fremtiden blev også gjort lig med hjemlig tryghed og materiel velstand.

Det var noget, som Rasmus Christiansen (1863-1940) forenede i sin plakater »Vågn på og stem for Danmark«. Han har tegnet guden Heimdal, regnbuens vogter, der blæser i sit Gjallerhorn, når der er fare på færde, og guderne skal vågne op til kamp. Læg mærke til, at han vender mod nord og den danske side af det, der nok skal være Kongeåen, hvor grænsen gik efter 1864. Det er også helt bevidst, at Rasmus Christiansen har valgt Heimdal til denne plakater, for H. P. Claussen, der var det nationale arbejdes samlende kraft, udgav i Aabenraa et blad, som han kaldte »Heimdal«.

Der er til gengæld masser af Mor

Danmark i Thor Bøgelunds plakater med teksten »Nu kalder Danmark på sine børn - farvel for evigt den tyske ørn«. Thor Bøgelund (1890-1959) var en ung professionel plakattegner, som forstod at gøre sine plakater virkningsfulde med valg af motiv og skrift, men han havde også fornemmelse for grænseskampens symboler. Han var for øvrigt den, der tegnede fleste plakater i forbindelse med afstemningen, og det var de mest virkningsfulde.

De kan man tydeligt se på denne plakater. En ung dansk skjoldmø med Dannebrog over skulderen og en lysende aura signalerer Mor Danmark med kraft og styrke, men i hånden bærer hun ikke noget sværd. Det er en palmegren, der er symbol på freden. Hun er den fuldendte kontrast til den tyske ørn, der med sit store vingefang fylder hele baggrunden.

Disse plakater og andre lignende med samme inderlige appel ramte vælgerne. Både dem, der boede i området, og dem, der kom rejsende til for at stemme. Alle, der var født i områderne, havde mulighed for at stemme, så i dagene op til afstem-

ningerne var der en folkevandring til de to valgområder.

Ved Versailles-freden efter 1. verdenskrig fik tyskerne dikteret betingelserne, og Danmark havde fået indføjnet en passus om, at der skulle være folkeafstemning i det område, tyskerne havde erobret i 1864.

Den sydlige del var helt klart tysk, så der blev ikke stemt. Den mellemste del med Flensborg var fortrinsvis tysk og den nordligste del overvejende dansk, så det var i de to zoner, at der blev stemt. I den nordlige zone den 10. februar og i den mellemste den 14. marts.

Afstemningerne afspejlede klart de faktiske forhold. I den nordlige zone stemte 75 procent dansk, og i den mellemste stemte 80 procent tysk, så grænsen mellem Danmark og Tyskland blev lagt mellem de to zoner, hvor der var blevet stemt, og det er der, den ligger i dag.

Den 15. juni fik Danmark suveræniteten over Sønderjylland, og den 10. juli red kongen så over grænsen, mens der dagen efter var folkefest i Dybbøl.

Thøger Larsen - digteren fra Lemvig

Af Jon Høgh. - Digteren Thøger Larsen er født den 5. april 1875 på Gjellerodde i Tørring Sogn ved Lemvig som søn af en møllebygger og husmand. Hjemmet var i høj grad præget af oplysning og åndelige interesser, som han senere tog afstand fra, fordi de hæmmede hans personlighed i at udfolde sig.

Trods kårerne var små i hjemmet, kom Thøger Larsen på realskole i Lemvig, hvorfra han bestod prælminæreksamen i 1892. Samme år døde faderen, og en akademisk uddannelse måtte opgives. Men prælminæreksamenen havde givet ham nøglen til at finde det, han havde brug for. Han ville være digter. Den beslutning holdt han fast ved. Indtil sit 20. år forsøgte han sig i alle genrer. I 1891 havde han fået sit første digt offentliggjort i det indremissionske »Kristeligt Børneblad«.

I perioden 1892-1895 var Thøger Larsen huslærer på et par proprietærgårde ved Viborg og Hals. Her læste han af skønlitteratur, hvad han kunne komme over, men han skrev endnu mere.

Det var her, i 1895, at det 20-årige unge talent debuterede med digtsamlingen »Vilde Roser«, der rum-

Digteren Thøger Larsen (1875-1928). Den danske natur, han især beskriver, er Limfjordsegnen. Men hans tanker fører ham videre ud, idet hans ekspansionsidé bliver kosmisk.

mer tankedigte, naturlyrik og kærlighedsdigte. Efter debuten vendte Thøger Larsen tilbage til sit hjem. Her opholdt han sig indtil 1896, hvor han blev assistent for landinspektør C.P. Aaberg i Lemvig. Her var han de næste 15 år. Sideløbende hermed var Thøger Larsen også fra 1903 og indtil 1922 lokalredaktør af Lemvig Dagblad.

Idet en studietid på en højere læreanstalt i København eller på en højskole ikke blev Thøger Larsen forundt, studerede han ivrigt hjemme og helst på egen hånd. Han blev en selvlært mand i flere sprog og i astronomi. Sprogstudierne medførte, at han igennem årene var i stand til at oversætte flere store værker til dansk fra oldnordisk og græsk. Sine astronomiske studier foretog han igen selvbyggede stjernebilleder. Han iagttog især månebjergene og beregnede deres højde.

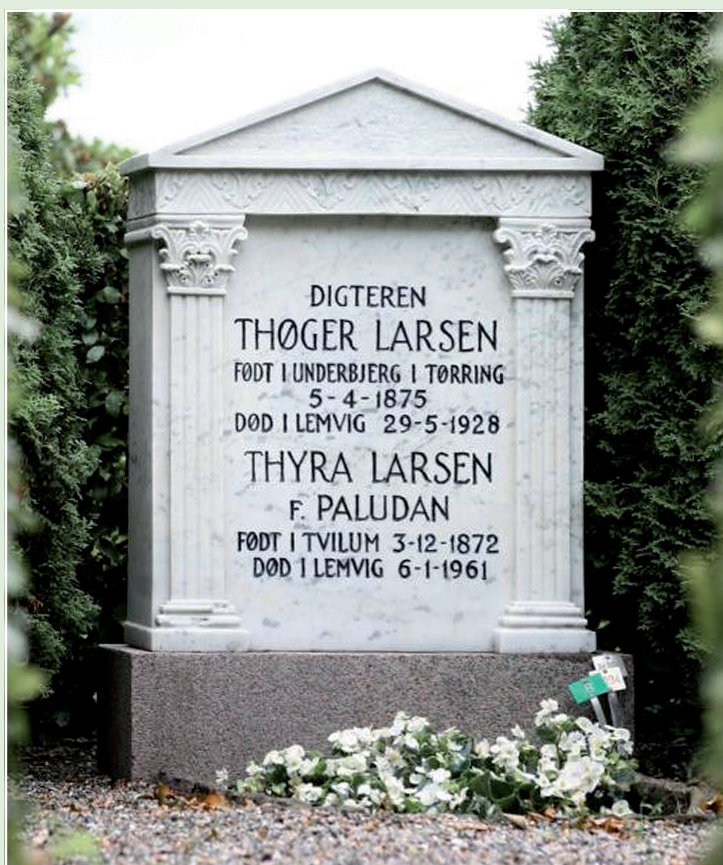
Som digter mestrede Thøger Larsen at give realistiske og nøgterne portrætter af de almuefolk, han var rundet af. Under solens varme lys, der for ham er livets oprindelse og symbol og altings styrke, og under månens lys, der er uden varme, men er kulde, vinter og død, levede han

sammen med dem i tilværelsens hellige sammenhæng, hvor hele drivkraften er en fysisk og åndelig proces, der for digteren var det uendelige univers. Ind i denne store sammenhæng sætter Thøger Larsen det største og det mindste - fra kloder til strandvalmuer, hans kæreste blomst.

Fra Thøger Larsens produktion er der mange eksempler på, at Jorden, Solen og Månen er hans tegn. Det sammenfatter han i indledningen til digtet 'Drift': »Jord, min moder, / sødt af Sol og Måne tvunget«.

I 1914 udgav Thøger Larsen digtsamlingen »Slægternes Træ«. I den indgår »Danmark, nu blunder den lyse nat«, der er et storslået dansk sommerbillede, hvor fuglearten formidler Thøger Larsens evighedsperspektiv, når det nye kuld af lærker hæver sig mod himlen med den dejlige lærkesang, der har lydt over nu glemte, men årtusindgamle lærkereder: »Samme sang som i tusind år. / Lykken fra glemte gruber / klinger i unge struber«.

Thøger Larsen døde 53 år gammel i Lemvig den 29. maj 1928.

TIL VENSTRE

Thøger Larsens grav på Lemvig Kirkegård. Lidt nord for den hyggelige købstad Lemvig har vi Gjellerodde. I en lun krog mellem odden og købstaden ligger Underbjerg, hvor digteren og den selvlærte naturvidenskabsmand kom til verden i 1875.

TIL HØJRE

På statuen, hvor kun overskægget og det strittende hår fortæller, at ansigtet forestiller Thøger Larsen, står:

'Jeg synger dig, Jorden, en lovsang på ny, / jeg galer, beruset af grøde og gry, / jeg kukker i lunden og smægter mod sky'.

Inskriptionen er strofe 4 i digtet 'Jorden', der er skrevet den 29. april 1906. I strofen gør digteren sig til ét med alt levende og groende, ligesom han er nærværende i menneskets sang, i hanegalet, gøgens kukken og planternes blomstring.

Ringkøbing Fjord er egentlig ikke en fjord, men en strandsø på ca. 300 km², og den største i Danmark. (Billedet bringes med tilladelse fra Holmsland Lokalhistoriske Arkiv).

Ringkøbing Fjord

Af Per Axelsen. - I perioder var fjorden havbugt, hvilket de mange tilgroede sandklitter på østsiden af fjorden vidner om. I 1700 tallet var der flere østersbanker, og der var et stort sildefiskeri i fjorden. Fjorden var dengang præget af svingende vandstand og stor variation i saltholdigheden.

Siden 1931 har vandstanden været reguleret af sluser til Vesterhavet. Saltholdigheden var længe et problem. Saltvandet ødelagde engene, og ferskvandet ødelagde livet i fjorden. Siden 1990-erne har man reguleret saltvandet i fjorden, og genopretningen af Skjern Å har været medvirkende til, at det saltvandsprægede liv atter er ved at indfinde sig.

Sejlsadsen på fjorden var meget vanskelig, inden der blev etableret et slusesystem. Ringkøbing var som en driftig handelsby, meget afhængig af at kunne besejle fjorden. I ca. 1850 havde købmændene i Ringkøbing selv skibe i søen - skibe, som hentede varer fra lande som Norge,

Gammel Sogn Kirke. - Billedet er taget fra havnen i Ringkøbing, med »Djævløen« i forgrunden. (Foto: Erhard Leach).

Holland og England, og med ugers eller måneders mellemrum stod »gab« ind, d.v.s. indsejlingen åbnede sig og skabte liv ved hav og fjord. Trafikken til Ringkøbing søværts fra var i 1857 således 79 fartøjer ind- og udgående. I tilfælde af lavvande i fjorden blev man nødt til at flytte last over på andre både for at kunne sejle på fjorden.

Som tidligere nævnt blev der er 1931 etableret en sluse ved Hvide Sande. Det var en løsning på et 125-årigt problem - et problem, som har været forsøgt løst ved en åbning

ved Nymindegab og ved Hvide Sande. Forsøg, som enten sandede til eller skabte oversvømmelser. Den 28. april 1932 sejlede M/S Capo fra Ringkøbing Havn til Hartlepool efter en ladning kul til gasværket. Capo var således det første skib på den direkte forbindelse til England efter den kontrollerede sluseåbning ved Hvide Sande. Fra den 1. oktober 1932 til den 30. september 1933 indgik 85 handelsskibe til Ringkøbing Havn, hvilket var en kraftig fremgang i skibsfarten.

Fiskeriet i fjorden har været me-

get svingende. Inden slusen blev etableret, oplevede man et sandt rødspætte eventyr i fjorden. Da man åbnede et udløb ved Hvide Sande, blev fjordbunden forandret. Der kom muslinger ind fra havet, hvilket gav føde til rødspætte. Det tog lidt tid, inden fiskerne opdagede de store mængder rødspætter i fjorden, men så kom der også gang i fiskeriet efter rødspætter.

Mange fremmede både kom til via havet. Andre både kom via jernbanevogne fra andre byer for at fiske i fjorden.

Der tjentes gode penge, men eventyret fik en ende, da udløbet blev alt for stort, og pålandsstorme skabte oversvømmelser, så man var nødt til at lukke udløbet. Fiskene i fjorden døde, og eventyret var slut.

Efter at slusen blev etableret i 1931, kom der igen liv i fjorden. Den 23. april 1936 og dagene omkring blev der taget store sildefangster i Ringkøbing Fjord, ca. 40.000 kg dagligt. Ca. 30 kuttere deltog fra fiskerlejer rundt om fjorden.

»Møllen« med de mange fortællinger

Af *Per Lunde Lauridsen*. - Skærum Mølle har som få steder i Hardsyssel historier i bunkevis. Placeret ved Lilleåens udløb i Storåen, lige ved stationsbyen Vemb - og nabo til Nørre Vosborg - ligger den i et smørhul. Stednavnet Skærum kendes tilbage fra middelalderen, hvor en helligkilde tiltrak pilgrimme.

Klostret i Tvis opfører også et kapel på stedet. Vandmøllen, som munkene formentlig etablerer har udnyttet vandkraften i århundrede indtil 1907, hvor mølledriften stoppede. Man kan derfor ikke møde en mølle på stedet trods navnet.

Efter reformationen køber herremanden på Nørre Vosborg møllen, som forblev en fæstegård indtil 1905. Min tiptipoldefar Mads Poulsen var møller, da godsejer Evald Tang etablerer Vestjyllands største brændevinsbrænderi på stedet i 1845.

I 1863 er min tiptipoldemor blevet enke og skal stå alene med et dobbeltbryllup for to af deres døtre. De giftemodne søstre er Mariane og Marie Katrine. Ulykkeligt dør mode-

ren kort tid før brylluppet og godsejer Evald Tang overtager forældrerollen og holder brylluppet på Nørre Vosborg.

I slutningen af 1800-tallet overtager brødrene Villemoes driften af møllen sammen med godsets teglværk.

I 1882 flyttedes teglværket til Skærum og udvikles til ét af landets største. Selve teglværket kan ikke ses i dag, men de store smukke tegl-bygninger fra dens samtid er bestemt et besøg værd. Ikke mindst den smukke Bedre Byggeskik-villa som Niels Villemoes opfører.

I 1980'erne blev bygningerne omdannet til Danmarks eneste Folkeuniversitetscenter - nu var det folkeoplysning, der skulle skabes på stedet. Kunstneren Per Kirkeby tegnede den flotte tegl-bygning, som huser en udstilling om geologi og stenarter.

Et teglværksmuseum findes også på stedet samt udstillinger om Brugsforeninger og Hardsyssels vigtige lokalhistoriker Alfred Kaas.

Folkeuniversitets primus motor har i 40 år været Gudrun Aspel, som utrætteligt har arbejdet for folkeoplysningens sag i Vestjylland.

Grupper kan bestille guidede rundvisninger på Folkeuniversitetscenteret Skærum Mølle. En rundvisning omfatter rundgang i centerets bygninger, mens der bliver fortalt om Skærum Mølle og Folkeuniversitetscenterets historie.

Til rundvisningen hører et besøg i Den gamle Brugs, i Teglværksmuseet og i Per Kirkebys teglstensskulptur Huset for Sten og Stjerner.

I perioden 1. maj til 23. oktober er der hver mandag kl. 13.30 guidet rundvisning i Skærum Møllens udstillinger i Per Kirkebys Hus for Sten og Stjerner, i Teglværksmuseet og i Den Gamle Brugs. Der afsluttes med kaffe med kage.

Skoleklasser og andre grupper med interesse for stjernehimlen kan rette henvendelse til stedet med henblik på at få et særligt planlagt arrangement, der varetages af bl.a. amatørastonom Henning Nielsen.

FAKTA OM SKÆRUM MØLLE

Danmarks eneste Folkeuniversitetscenter.

Stednavnet Skærum har forskellige tolkninger, hvoraf en er 'skær' som klar fx åen (ligesom Skjern) og 'um' som kan betyde hjem. Altså bostedet ved den klare å.

Skærum har muligvis været områdetets stednavn før navnet Vemb. Der har været både et birk, et kapel, en bro og en-to gårde som i stednavneordbogen har navnet Skærum.

Det er muligt at få rundvisninger på stedet. Læs nærmere på www.skaerum.dk

Foto: Billedet er stillet til rådighed af Skærum Mølle.

Mellem Ikast Kirke og byens torv står Bjørn Nørgaards skulptur Riv Dette tempel Ned, som skal betragtes både udefra og indeni.

Bjørn Nørgaard og Ikast

Af Annette Holm. - Ikast er en by, hvor der ikke er meget af se, så den kører man bare igennem og suser nu forbi på motorvejen.

Sådan har de fleste det sikkert, men tager man sig tid til en rundtur i Ikast, vil man finde ud af, at få byer har så stor en samling af betydningsfulde, moderne danske skulpturer. Blandt dem er flere af Bjørn Nørgaard, faktisk også hans først skulptur og første værk i det offentlige rum.

Det er Monumentet til Ikast, nu bare Ikast Monumentet. Historien bag det er, at Bjørn Nørgaard kun var 26 år, da han og fire andre unge danske kunstnere blev spurgt, om de hver ville lave en skulptur til det nye boligområde Højrisparken i Ikast.

Det ville kaste et mindre honorar af sig, og så ville hver kunstner få en af vejene i bebyggelsen opkaldt efter sig.

Bjørn Nørgaards bidrag var et monument over hverdagslivet. I midten af monumentet lavede han en pyramide, hvor han placerede forskellige autentiske hverdagsting som vaskepulver, bleer, børster og så videre. I en forhøjning på midten satte han en lagkage med 12 kaffekopper omkring. Der var også et kors og en rød fane.

Meningen var, at tingene langsomt skulle forgå og værket blive til en ruin, men i Ikast var man efterhånden blevet så glade for monumentet, at skulpturen i 1994 med Bjørn Nørgaards accept blev støbt i bronze og gips, så den er bevaret for eftertiden.

Nu står den ikke længere i Højrisparken, men er flyttet til Frisenborg Skulpturpark. Vejene i Højrisparken minder dog stadig om de fem kunstnere, som foruden Bjørn Nørgaard er Poul Gernes, Per Kirkeby, Egon Fischer og Sven Dalsgaard.

Til Ikast har Bjørn Nørgaard siden lavet flere markante skulpturer, nemlig Arkitektoniske Elementer I, II og III, og sidst Riv Dette Tempel Ned fra 2012.

Bjørn Nørgaard fortæller på sin hjemmeside, at »skulpturen ligger i rummet mellem byens rum og kirken rum, således at man bevæger sig fra det sekulære rum gennem den gam-

meltestamentlige port, hvor man så er i mellemrummet mellem det gamle og det nye testamente, går videre ind i det nye testaments rum, skulpturens indre rum, her ser man himlen gennem Davids stjernen, og går igen ud i det sekulære rum«. Skulpturen er et sted, hvor man kan reflektere over forholdet mellem tradition og modernitet, det religiøse rum og det rationelle rum. Den står på plænen nord for kirken - mellem kirken og byens torv.

Menighedsrådet beskriver på sin hjemmeside ideen med placeringen, som den stod i ansøgningen til værket: Menighedsrådet vil gerne, på plænen mod nord, have en skulptur, der kan være med til at binde Ikast Kirke og by sammen: dels indgår kirken, efter frilægningen, som en del af torvemiljøet, sammen med rådhus, Hotel Medi m.m., dels vil vi meget gerne, at et eventuelt kunstværk på denne plads kan give en forsmag på kirkens budskab, i alle tider.

Det får man i høj grad, når man går rundt om og ind i den 5 m høje skulptur med en diameter på 4,5 m, for det er meningen, at man skal studere de mange motiver både udefra og indefra, hvor de er forgyldte.

FAKTA OM BJØRN NØRGAARD

- Bjørn Nørgaard.
- Billedhugger, grafiker og performancekunstner.
- Født 1947 i København.
- 1964 elev på Den Eksperimenterende Kunstscole - Eks-skolen.
- Første soloudstilling 1965 i Studentersamfundet i København.
- Modtog Eckersberg Medaljen i 1980.
- Professor på billedhuggerskolen på Det Kongelige Danske Kunstakademi 1985-94.
- Ridder af Dannebrog i 1994.
- Arbejdede med gobelinerne til riddersalen på Christiansborg 1988-99.
- Modtog Thorvaldsen Medaljen i 1996.
- Repræsenteret med mange værker på Horsens Kunstmuseum, Aros i Aarhus og Statens Museum for Kunst.

Oddesund - bestemt et besøg værd

Af *Per Lunde Lauridsen*. - Vil man en tur til Limfjorden eller skal gøre holdt på vej til Thy - så kan det anbefales, at kigge nærmere på Oddesund. Stedet har været et trafikalt knudepunkt i årtusinder - ikke mindst efter havets brud på Aggertangen i 1825.

Færgemænd har fragtet utallige tykke stude og magre uldkræmmere over sundet gennem tiderne. Men i 1883 overtog DSB færgefarten med etableringen af den Vestjyske

længdebane til Thisted. Det har undret mig meget, hvorfor der ligger sådanne store 2-3 etagers bygninger i området. Det viser sig, at færgefarten krævede en stor bygning til søofficererne og en mindre men lang bygning til matroserne.

Det »sejlende« mandskab boede på Hardsyssels-siden og det »kørende« mandskab hos Statsbanerne boede på Thyholm-siden. Alt dette blev irrelevant, da man i 1938 åb-

nede Oddesund-broen. Kort tid efter flyttede der nye beboere ind - nemlig den tyske Wehrmacht, som byggede bunkere for at kunne forsvare sundet. Indtil for nyligt har disse betonklodser ligget ubrugt hen siden soldaternes afrejse.

Men nu danner de rammerne om nye oplevelser. To af bunkerne huser moderne kunst-installationer www.regelbau411.dk En af bunkerne har formidling om bunkernes militære

funktioner. Sidst men bestemt ikke mindst - så er der blevet bygget et nyt tårn med elevator - så alle kan se hele Oddesund fra oven. Det er fyldt med små tekster om stedets historie og naturfænomener - og fortællingen om »Æ Skawmand«. Interessant for både børn og voksne.

Det hele er gratis og bestemt et besøg værd.

ØVERST TIL VENSTRE

Udsigtstårn med elevator, så man kan overse hele Oddesund fra oven. (Foto Ketty Dahl).

ØVERST TIL HØJRE

Officersbygningen ved den tidligere Oddesund Syd Station 27.8. 2006 (Foto: Henning Knudsen).

NEDERST TIL HØJRE

Oddesundbroen set fra Thyholm-siden. (Foto: Henning Knudsen).

Sevel kirke - om kirkegang i gammel tid

Sevel kirke er en romansk kirke. (Foto med tilladelse fra Holstebro kommune).

Af Kurt Guldbæk. - Sevel kirke har fra gammel tid været sognets midtpunkt. Ikke blot at alle sognets veje førte mod kirken, men her begyndte så at sige menneskets liv. Og her endte det sin gang. Først føres barnet til kirkens dåb, og dets sidste gang er mod graven i læ af kirkens mur.

»Så mangeslægtlig knækket rør, segner her for kirkens dør« (Aakjær på hans forældres gravsted).

Fra sidst i 1880-firserne til hen i århundredets begyndelse holdt den gamle skik sig i hævd, at kirkefolket samledes i god tid på kirkepladsen syd for kirken - de ældre på grønningsen og de unge karle på forhøjningen ved diget. Kvinderne gik i reglen inde på kirkegården.

Mændene samledes i klynger og drøftede det sidste nyt, priserne på stude, plage og fuldtandede heste -

som nu årstiden var. Snakken var lidt afdæmpet. Det var jo til kirken, man var kommet og ikke til marked. Karlene handlede eller præsenterede deres nye pibe eller lommeur.

Når klokken ringede sammen, ledte alle på huen. Og så begyndte mændene langsomt at gå ind i kirken. Karlene kom først, når der var sunget en salme eller to. Piben blev stukket ind i frakkens inderlomme, og var det en ny pibe, gjaldt det om, at den tog sig ud med de fine kva-ster og knaster. Mændene gemte deres piber i frakkens baglomme. Der havde lommetørklædet og salmebogen også deres plads. Det var i overgangen fra frakke til jakke. De ældre mænd gik i langskødede frakker, dernåede omtrent til knæene, de yngre i kortskødede - måske deraf betegnelsen »hvistirøvrak«. Kvinderne kom med lommetørklædet

lagt pænt i læg ovenpå, holdende sig på maverne med begge hænder.

I kirken havde hver familie sin kirkestol med nummer på, og man gik grumme nødtigt ind i en anden families stol, selv om den var tom og ens egen overfyldt. Så skiftedes man hellere til at stå op - de, der ikke kunne få sæde i første omgang.

Kvinderne havde plads i nordre side, mændene i sydsiden af kirken. Først omkring 1910 brødes den skik. En ældre pige stod altid op under hele gudstjenesten, for at hendes kjole og skjorte ikke skulle blive krøllet, men hun var også lidt aparte.

Når præsten læste for alteret - evangelium og epistel - læste de ældre højt efter salmebogen i samme tonefald som præsten, mange kun mumlende. Det var også skik, at menigheden rejste sig, når præsten gik på prædikestolen. Nogle lukkede

salmebogen allerede ved næstsidste vers. Det gjaldt om ikke at være bagefter - så hellere undvære salmens ord.

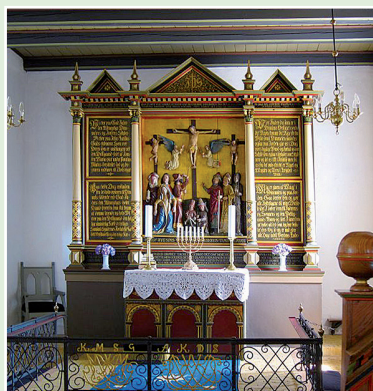
Engang var det kun mændene, som rejste sig op, når præsten gik på stolen, men så lod præsten dem vide, at kvinderne også burde vise deres ærbødighed for Guds ord ved at rejse sig. Se så var de for engangs skyld lige med mændene at regne, hvad de ellers ikke var forvante med - især da ikke for fra kirkens side.

Begravelsen foregik ofte om søndagen. Når følget kom til kirkegårdsporten /æ'stok, ventedes der til præst og degn kom. Muldsedlen - som det kaldtes - afleveredes til præsten, og så gik præst og degn foran til graven. Ligtalen holdtes ved graven uanset vind og vejr. Til sidst tog mændene fat med skovlene og kastede graven til. Ved familiens stol i kirken, hvor afdøde hørte til, blev nogle af kransene hængt op på væggen. Var det en perlekrans, kunne de hænge der både år og dag. Kransene hang kun på kvindeside.

På kirkegården var det mest træ-kors, der brugtes, lavet af egnens snedker og malet af byens maler. Der var dog enkelte jernkors og enkelte gravsten. Dengang i firserne og op mod århundredskiftet blev butikkerne lukket op kl. 4 om eftermiddagen, og så kunne kirkefolkene få varer med hjem. Somme skulle måske også på kroen for at få en opstrammer til hjemturen, der godt kunne være lang for nogle, da Sevel Kirke på den tid var den eneste i sognet.

Nedskrevet efter optegnelser af afdøde gdr. Kristian Nyboe, Sevel. Han er født i 1877.

FAKTA OM SEVEL KIRKE

- Omtales første gang i 1300-tallet i »Riber Oldemoder«.
- 1515 fik kirken sin altertavle.
- 1554 fik Iver Juel til Stubbergård kongens tilladelse til at nedbryde Trandum Kirke og bruge materialerne til at udvide Sevel Kirke.
- Der blev samtidig bygget et gravkammer under kirken, hvor iver Juel i 1556 blev stedt til hvile.
- Først i 1574 fuldførtes tårnet. - Våbenhuset opførtes i 1765.
- Andreas Gade forærede i 1937 et klokkespil og et tårnur.
- Se hjemmesiden: www.sevelkirke.dk

Damernes Magasin, Lemvig

Af Bent Hansen. - Hvis man hører ordene »Damernes Magasin« eller søstre Bache Lauridsen fra Lemvig, så ved næsten alle hvad det drejer sig om. Hvis ikke før, så blev de kendt i hele Danmark efter en fjernsynsudsendelse i 1988.

Nu er der også skrevet en bog om dem og deres forretning. Forfatterne er Jens Erik Villadsen og Benny Vejlbj. Sidstnævnte har indsamlet og bearbejdet de mange billeder og udklip, der er i bogen, og Jens Erik Villadsen har stået for teksten.

Bogen er på 276 sider og omhandler mange fortællinger om og af søstre Elly og Ingrid Bache Lauridsen, der startede Damernes Magasin i 1959.

Bogen prøver at fastholde og præsentere historien om »Damerne« så realistisk som muligt ved interviews med familien, tidligere ansatte og venner.

Søstre Bache Lauridsen drev Damernes Magasin i 38 år efter en stil, som mange i dag vil hævde hører hjemme i en anden tid - med morgenandagt hver dag, og man var De's og på efternavn med såvel kunder, som

med »Damerne«. De var dog altid opdateret på moden, hvilket de blev på besøg på de mange modemesser i Paris, Düsseldorf og på modemeser i København.

Ud over de mange fortællinger og interviews er bogen rigt illustreret med billeder fra »Damernes« arkiv og annoncer fra alle årene.

En spændene og oplevelsesrig

Damernes Magasin i Lemvig 1987. Lemvig havde 750 års jubilæum og havde besøg af Dronning Margrethe II. (Foto fra bogen - med tilladelse).

Indehaverne af Damernes Magasin i Lemvig, Elly og Ingrid Bache Lauridsen. (Foto fra bogen - med tilladelse).

bog, der er værd at læse. Med til bogen hører en 2 timers DVD med optagelse fra dagligdagen i forretningen og deres modeshows fra 1989.

Bogen er udgivet på forlaget VESTviden.

Udgiver:
Hardsyssel
Historisk Samfund
af 1906

Ansvarshavende:
Bent Hansen
Markvænget 6A, 7441 Bording
Tlf.: 3121 2242
Mail: beh51mr@gmail.com

Hjemmeside: www.hardsyssel.org

Redaktion:
Bent Hansen
Per Lunde Lauridsen
Annette Holm
Jon Høgh
Per Axelsen
Thora Juhl Larsen

Layout og prepress:
Erhard Leach

Tryk: Tarm Bogtryk

Historiens Dag

Foregår i Hjerteret i Ikast

26. oktober fra kl. 14.00.

Her vil Hardsyssels Årbog blive præsenteret.

Klik ind på

www.hardsyssel.org

Her kan du finde oplysninger om kommende arrangementer.

HARDSYSSSEL
DET VILDE VESTJYLLAND

Naturens Rige
på flaske

HARDSYSSSEL.DK

FASTER

Dit selvstændige pengeinstitut

Bogen om

Damernes Magasin

kan bestilles hos alle landets boghandlere eller på: www.vestjyder.dk